

УДК 334.716:658.5.012.2

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ РЕТРОСПЕКТИНОГО АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ В РАМКАХ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Сабецька Т. І.*Тернопільський національний технічний університет імені І. Пулюя*

Стаття висвітлює основні теоретико-методологічні і практичні аспекти оцінки стану та ефективності використання виробничого потенціалу промислових підприємств на основі методики ретроспективного аналізу, практичне застосування якої проілюстровано на прикладі підприємств сільгоспмашинобудівної галузі України.

Ключові слова. Формування виробничої програми підприємства, виробничий потенціал, перспективний та ретроспективний аналіз, галузь сільськогосподарського машинобудування.

The article covers the main theoretically-methodological and practical aspects of the valuation of the state and the efficiency of using of production potential of industrial enterprises on the basis of the methods of an retrospective analysis, the practical application of which has been illustrated on an example of the enterprises of the agricultural machine building industry of Ukraine.

Key-words. Formation of the production programme of an enterprise, production potential, perspective and retrospective analysis, agricultural machine building industry.

Актуальність проблеми. В основі успішного функціонування промислового підприємства в умовах динамічності і непередбачуваності розвитку ринкового середовища та інтенсифікації конкурентних відносин лежить вимога оптимального співвідношення його виробничих і ринкових можливостей, яка неодмінно повинна бути врахована в процесі формування виробничої програми. І якщо ринкові можливості підприємства відображають імовірність реалізації виробленої ним продукції, то основним чинником, який обмежує фізичну здатність підприємства виготовити передбачений виробничою програмою обсяг та асортимент продукції, є величина його наявних виробничих потужностей, матеріальних, кадрових та фінансових ресурсів, тобто мова йде про виробничий потенціал підприємства.

Власне, сам термін “потенціал” економічна наука запозичила з фізики, де він означає ту кількість енергії, яку накопичила система і яку вона спроможна реалізувати в процесі роботи [1, с. 62]. Енциклопедичний словник подає визначення потенціалу підприємства як “сукупності показників або чинників, що характеризують його силу, джерела, можливості, засоби, запаси, здібності, ресурси та інші виробничі резерви, які можуть бути використані в економічній діяльності” [2, с. 1058]. Більшість вітчизняних та зарубіжних вчених активно послуговується поняттям “потенціал промислового підприємства”, розглядаючи його як сукупність засобів і предметів праці, робітників та їхніх навичок, мотивів і стимулів, виробничих відносин, що перебувають у системній єдності. Зокрема, у російському підручнику з ринкової економіки зазначено, що “потенціал підприємства визначається не лише наявними обсягами і якістю ресурсів, здатністю персоналу до створення певної продукції, здатністю менеджменту оптимально використовувати наявні ресурси виробництва, інформаційними можливостями та фінансовими ресурсами, а також і інноваційними здібностями” [3, с. 133]. За Ніколаєвим А. І. загальний потенціал підприємства складається із “...виробничо-технологічного потенціалу, фінансово-економічного потенціалу і власне інноваційного потенціалу, який становить ніби ядро всього потенціалу, органічно входячи в кожен його частину...” [4, с. 56].

Огляд наукових праць з досліджуваної тематики виявляє різноманітний спектр підходів до визначення економічної суті поняття “потенціал підприємства” та основних елементів, що складають його структуру. Оскільки основною метою функціонування промислового підприємства є, власне, виробнича діяльність, вважаємо за доцільне акцентувати увагу на розгляді поняття виробничого потенціалу підприємства, який, на наш погляд, слід трактувати як сукупність його ресурсних можливостей (виробничих потужностей, матеріально-технічного забезпечення, кадрового складу та фінансових ресурсів), що визначають готовність підприємства до здійснення виробничої діяльності та сприяють досягненню високих економічних результатів. Очевидно, що в умовах ринкових відносин до складу виробничого потенціалу підприємства доцільно включати ті ресурси, які при їх застосуванні у процесі розробки та практичної реалізації виробничої програми здатні забезпечити зростання фінансово-

економічних та ринкових показників діяльності підприємства і сприяти підвищенню його конкурентоспроможності.

Враховуючи те, що процес формування виробничої програми підприємства на майбутній період ґрунтується на об'єктивній та достовірній інформації щодо величини власних виробничих можливостей, аналіз та оцінка виробничого потенціалу підприємства є актуальним завданням, вирішення якого дає змогу приймати обґрунтовані планові рішення стосовно виробничої діяльності підприємства та розвитку його стійких конкурентних переваг.

Аналіз останніх наукових досліджень. На сьогоднішній день існує значна кількість різноманітних методик, критеріїв та підходів до оцінки виробничого потенціалу підприємства. Деякі дослідники торкаються аналізу виключно окремих аспектів виробничого потенціалу, інші – використовують обмежений набір показників, які тільки частково або опосередковано характеризують виробничі можливості підприємства. Серед авторів, чий науковий розробки щодо комплексної оцінки потенціалу підприємства (зокрема інноваційного потенціалу) заслуговують на особливу увагу, варто відзначити таких вітчизняних вчених як Верба В. А. [5, 6], Гриньов А. В. [7], Чухрай Н. І., Патора Р. [8, 9] та інших, які пропонують здійснювати оцінювання потенціалу підприємства шляхом зведення в єдину систему виміру різнорідних кількісних та якісних параметрів, що характеризують його складові елементи. Варто зауважити, що переважна більшість науковців при дослідженні потенціалу підприємства оцінює його з точки зору наявних або потенційних можливостей виконання підприємством поставлених завдань та зупиняється на проблемі визначення величини (розміру) потенціалу та пошуку резервів його зростання. Проте, в сучасних умовах господарювання, а особливо у кризовій та посткризовій фазі розвитку економіки, коли переважна більшість підприємств працює не на повну потужність, недовикористовуючи свій виробничий потенціал, більш актуальною є оцінка ефективності використання підприємством власних виробничих можливостей.

Мета роботи. Враховуючи те, що необхідною передумовою ефективного процесу виробничого планування є врахування основних результатів виробничої діяльності підприємства за попередні періоди та досягнутого рівня використання ним власних виробничих можливо-

стей, метою роботи є розробка системи показників та методики проведення ретроспективного аналізу виробничого потенціалу промислового підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження. Як відомо, будь-який процес планування прийнято розпочинати із аналізу досягнутих в попередніх періодах результатів та обов'язково доповнювати його оцінкою потенційних можливостей. Саме тому процес формування виробничої програми підприємства як плановий процес передбачає комплексне застосування двох видів аналізу: перспективного та ретроспективного. Якщо в процесі перспективного аналізу відбувається вивчення зовнішніх ринкових можливостей підприємства з точки зору забезпечення збуту виготовленої ним продукції та здійснюється діагностика його внутрішнього виробничого потенціалу як здатності підприємства забезпечити виготовлення передбаченого виробничою програмою обсягу продукції; то метою ретроспективного аналізу є оцінювання основних показників виробничої діяльності за попередні періоди, а також дослідження досягнутого рівня виробничого потенціалу підприємства з точки зору ефективності використання ним власних виробничих ресурсів.

Усвідомлення необхідності та важливості розрахунку, аналізу та порівняння показників досягнутого рівня виробництва як одного із першочергових етапів процесу формування виробничої програми підприємства дає змогу автору окреслити коло завдань, які повинні бути вирішені під час проведення ретроспективного аналізу, зокрема:

- оцінка основних результатів виробничої діяльності підприємства;
- аналіз ефективності виробничого планування на підприємстві;
- діагностика стану і ефективності використання виробничого потенціалу;
- аналіз ефективності маркетингової діяльності підприємства.

Як бачимо, ретроспективний аналіз виробничого потенціалу підприємства, що проводиться з метою оцінювання наявності, стану та ефективності використання основних виробничих ресурсів, є одним із етапів ретроспективного аналізу виробничої діяльності підприємства та важливою передумовою формування ефективної виробничої програми.

На практиці оцінити виробничий потенціал конкретного підприємства доволі складно, що зумовлюється необхідністю створення масштабної первинної інформаційної бази, на підготовку та опрацювання якої витрачається значна кількість фінансових ресурсів і часу; неможливістю кількісного виміру багатьох показників, а якісна оцінка завжди характеризується певним рівнем суб'єктивності; відсутністю чіткої структури аналізу тощо.

Запропонована методика ретроспективного аналізу виробничого потенціалу підприємства передбачає дослідження стану та ефективності використання кожної його складової, а саме: потенціалу основних та оборотних засобів, потенціалу трудових ресурсів та фінансово-інвестиційного потенціалу підприємства, використовуючи систему загальноприйнятих економічних показників. Серед значної кількості показників, які характеризують стан та ефективність використання виробничого потенціалу підприємства вважаємо за доцільне виділити найбільш поширені в практиці господарсько-економічного аналізу (див. табл. 1).

Розрахунок даних показників відіграє важливу роль в процесі ретроспективного аналізу виробничого потенціалу підприємства, адже з однієї сторони вони вказують на додаткові резерви зростання обсягу виробництва, а з іншої – виступають основними індикаторами зміни ефективності виробничої діяльності.

Процес ретроспективного аналізу виробничого потенціалу підприємства слід розпочинати, власне, із розрахунку запропонованих показників стану та ефективності використання кожної його складової. Далі необхідно виявити тенденцію зміни кожного оціночного показника шляхом порівняння значення цього показника у розрахунковому періоді із його значенням у попередньому періоді, що дасть змогу оцінити вплив даного показника на загальний рівень ефективності використання виробничого потенціалу підприємства.

При цьому зростання значення одних показників у розрахунковому періоді порівняно з попереднім може свідчити про підвищення ефективності використання виробничого потенціалу, а зростання значення інших – навпаки сигналізує про зниження ефективності його використання (див. табл. 1).

Таблиця 1. Показники ретроспективного аналізу виробничого потенціалу підприємства

Показник	Умовне позначення	Тенденція зміни показника, яка свідчить про	
		підвищення	зниження
		ефективності використання виробничого потенціалу підприємства	
Показники стану та ефективності використання основних засобів			
Коефіцієнт фізичного зносу	$K_{\text{ФЗ}}$	$K_{\text{ФЗ}} \downarrow$	$K_{\text{ФЗ}} \uparrow$
Коефіцієнт морального зносу	$K_{\text{МЗ}}$	$K_{\text{МЗ}} \downarrow$	$K_{\text{МЗ}} \uparrow$
Середній вік основних фондів	$V_{\text{ОФ.СЕР}}$	$V_{\text{ОФ.СЕР}} \downarrow$	$V_{\text{ОФ.СЕР}} \uparrow$
Коефіцієнт прогресивності	$K_{\text{ПРОГ.ОБЛ.}}$	$K_{\text{ПРОГ.ОБЛ.}} \uparrow$	$K_{\text{ПРОГ.ОБЛ.}} \downarrow$
Коефіцієнт оновлення	$K_{\text{ОН}}$	$K_{\text{ОН}} \uparrow$	$K_{\text{ОН}} \downarrow$
Коефіцієнт вибуття	$K_{\text{ВИБ}}$	$K_{\text{ВИБ}} \downarrow$	$K_{\text{ВИБ}} \uparrow$
Фондовіддача	$\Phi_{\text{В}}$	$\Phi_{\text{В}} \uparrow$	$\Phi_{\text{В}} \downarrow$
Фондомісткість	$\Phi_{\text{М}}$	$\Phi_{\text{М}} \downarrow$	$\Phi_{\text{М}} \uparrow$
Рентабельність основних засобів	$P_{\text{ОЗ}}$	$P_{\text{ОЗ}} \uparrow$	$P_{\text{ОЗ}} \downarrow$
Коефіцієнт використання виробничої потужності	$K_{\text{ВП}}$	$K_{\text{ВП}} \uparrow$	$K_{\text{ВП}} \downarrow$
Показники стану та ефективності використання оборотних засобів			
Коефіцієнт оборотності	$K_{\text{ОБ}}$	$K_{\text{ОБ}} \uparrow$	$K_{\text{ОБ}} \downarrow$
Коефіцієнт закріплення	$K_{\text{З}}$	$K_{\text{З}} \downarrow$	$K_{\text{З}} \uparrow$
Час (період) обороту	$\text{Ч}_{\text{ОБ}}$	$\text{Ч}_{\text{ОБ}} \downarrow$	$\text{Ч}_{\text{ОБ}} \uparrow$
Матеріаловіддача продукції	$M_{\text{В}}$	$M_{\text{В}} \uparrow$	$M_{\text{В}} \downarrow$
Матеріаломісткість продукції	$M_{\text{М}}$	$M_{\text{М}} \downarrow$	$M_{\text{М}} \uparrow$
Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції	$\text{ПВ}_{\text{М}}$	$\text{ПВ}_{\text{М}} \downarrow$	$\text{ПВ}_{\text{М}} \uparrow$
Коефіцієнт оновлення продукції	$K_{\text{ОН.ПР.}}$	$K_{\text{ОН.ПР.}} \uparrow$	$K_{\text{ОН.ПР.}} \downarrow$
Показники стану та ефективності використання трудових ресурсів			
Коефіцієнт керованості	$K_{\text{КЕР}}$	$K_{\text{КЕР}} \approx 0,1-0,3$	$0,1 > K_{\text{КЕР}} > 0,3$
Коефіцієнт фаховості управлінського персоналу	$K_{\text{ФУП}}$	$K_{\text{ФУП}} \uparrow$	$K_{\text{ФУП}} \downarrow$
Коефіцієнт підвищення кваліфікації	$K_{\text{ПК}}$	$K_{\text{ПК}} \uparrow$	$K_{\text{ПК}} \downarrow$
Середній вік персоналу	$V_{\text{Псер}}$	$V_{\text{Псер}} \approx 30-45 \text{ р.}$	$30 \text{ р.} > V_{\text{Псер}} > 45 \text{ р.}$
Коефіцієнт "відданості" персоналу	$K_{\text{ВП}}$	$K_{\text{ВП}} \uparrow$	$K_{\text{ВП}} \downarrow$
Продуктивність праці	$\text{П}_{\text{П}}$	$\text{П}_{\text{П}} \uparrow$	$\text{П}_{\text{П}} \downarrow$
Показники стану та ефективності використання фінансово-інвестиційного потенціалу			
Коефіцієнт загальної ліквідності	$K_{\text{ЗЛ}}$	$K_{\text{ЗЛ}} > 1,0; K_{\text{ЗЛ}} \uparrow$	$K_{\text{ЗЛ}} < 1,0; K_{\text{ЗЛ}} \downarrow$

Продовження табл. 1

Коефіцієнт проміжної ліквідності	$K_{ПЛ}$	$K_{ПЛ} > 0,7; K_{ПЛ} \uparrow$	$K_{ПЛ} < 0,7; K_{ПЛ} \downarrow$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{АЛ}$	$K_{АЛ} > 0,5; K_{АЛ} \uparrow$	$K_{АЛ} < 0,25; K_{АЛ} \downarrow$
Коефіцієнт автономії	$K_{АВТ}$	$K_{АВТ} > 0,5; K_{АВТ} \uparrow$	$K_{АВТ} < 0,5; K_{АВТ} \downarrow$
Коефіцієнт позичкових коштів	$K_{ПК}$	$K_{ПК} < 1,0 \dots 0,5; K_{ПК} \downarrow$	$K_{ПК} > 1,0; K_{ПК} \uparrow$
Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу	$K_{СПВ}$	$K_{СПВ} < 1,0; K_{СПВ} \downarrow$	$K_{СПВ} > 1,0; K_{СПВ} \uparrow$
Коефіцієнт покриття інвестицій	$K_{ПІ}$	$K_{ПІ} \uparrow$	$K_{ПІ} \downarrow$
Коефіцієнт рентабельності активів	$K_{РА}$	$K_{РА} \uparrow$	$K_{РА} \downarrow$
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$K_{РВК}$	$K_{РВК} \uparrow$	$K_{РВК} \downarrow$

Практичне застосування методики ретроспективного аналізу виробничого потенціалу промислового підприємства проілюстроване на прикладі сільгоспмашинобудівних підприємств Івано-Франківської (ЗАТ “Агромаш-ІФ” і ВАТ “Коломиясільмаш”) та Тернопільської (ТОВ “Тернопільський комбайновий завод” і ВАТ “Чортківський завод “Агромаш”) областей.

Отже, з метою оцінювання ефективності використання даними сільгоспмашинобудівними підприємствами власних виробничих ресурсів у процесі здійснення виробничо-господарської діяльності нами був проведений ретроспективний аналіз виробничого потенціалу досліджуваних підприємств на основі використання комплексу показників, поданих у табл. 1. Зокрема:

– на основі аналізу звітних матеріалів підприємств за 2007-2009 рр. розраховано запропоновані оціночні показники стану та ефективності використання кожної складової виробничого потенціалу;

– визначено основні тенденції зміни розрахованих показників за вказаний період шляхом їх попарного порівняння (по кожному показнику його значення за 2009 р. порівнювалося із значенням за 2008 р., а значення за 2008 р. – зі значенням за 2007 р.);

– залежно від конкретного значення, якого набув той чи інший розрахований показник, а також від виявленої тенденції його зміни, зроблені певні висновки про вплив даного показника на загальний стан та ефективність використання виробничого потенціалу підприємства

(див. табл. 2).

Таблиця 2. Зведені результати ретроспективного аналізу виробничого потенціалу

Тенденція зміни показника (↑ – зростання, ↓ – спадання, ↑ – без змін) / Характер впливу на стан виробничого потенціалу (П – позитивний, Н – негативний, НТ – нейтральний)						
ВАТ “Чортківський завод “Агромаш”		ТОВ “ТЕКЗ”	ВАТ “Коломиясьільмаш”		ЗАТ “Агромаш-ІФ”	
2008 / 2007	2009 / 2008	2008 / 2007	2008 / 2007	2009 / 2008	2008 / 2007	2009 / 2008
Показники стану та ефективності використання основних засобів						
$K_{\text{ФЗ}} \uparrow / \text{НТ}$	$K_{\text{ФЗ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{ФЗ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ФЗ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ФЗ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ФЗ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ФЗ}} \uparrow / \text{Н}$
$K_{\text{МЗ}} \uparrow / \text{НТ}$	$K_{\text{МЗ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{МЗ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{МЗ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{МЗ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{МЗ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{МЗ}} \uparrow / \text{Н}$
$V_{\text{ОФ.СЕР}} \uparrow / \text{НТ}$	$V_{\text{ОФ.СЕР}} \uparrow / \text{Н}$	$V_{\text{ОФ.СЕР}} \uparrow / \text{Н}$	$V_{\text{ОФ.СЕР}} \downarrow / \text{П}$	$V_{\text{ОФ.СЕР}} \downarrow / \text{П}$	$V_{\text{ОФ.СЕР}} \uparrow / \text{Н}$	$V_{\text{ОФ.СЕР}} \uparrow / \text{Н}$
$K_{\text{прог.обл.}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{прог.обл.}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{прог.обл.}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{прог.обл.}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{прог.обл.}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{прог.обл.}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{прог.обл.}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{ОН}} \uparrow / \text{П}$	–	$K_{\text{ОН}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОН}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОН}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОН}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОН}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{ВИБ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{ВИБ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ВИБ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ВИБ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ВИБ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ВИБ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{ВИБ}} \uparrow / \text{Н}$
$\Phi_{\text{В}} \uparrow / \text{П}$	$\Phi_{\text{В}} \downarrow / \text{Н}$	$\Phi_{\text{В}} \uparrow / \text{П}$	$\Phi_{\text{В}} \downarrow / \text{Н}$	$\Phi_{\text{В}} \downarrow / \text{Н}$	$\Phi_{\text{В}} \downarrow / \text{Н}$	$\Phi_{\text{В}} \downarrow / \text{Н}$
$\Phi_{\text{М}} \downarrow / \text{П}$	$\Phi_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$\Phi_{\text{М}} \downarrow / \text{П}$	$\Phi_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$\Phi_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$\Phi_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$\Phi_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$
$P_{\text{ОЗ}} \uparrow / \text{П}$	–	–	–	–	$P_{\text{ОЗ}} \uparrow / \text{П}$	$P_{\text{ОЗ}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{ВП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ВП}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ВП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ВП}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ВП}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ВП}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ВП}} \downarrow / \text{Н}$
Показники стану та ефективності використання оборотних засобів						
$K_{\text{ОБ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ОБ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОБ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ОБ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОБ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОБ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОБ}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{З}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{З}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{З}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{З}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{З}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{З}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{З}} \uparrow / \text{Н}$
$\text{Ч}_{\text{ОБ}} \downarrow / \text{П}$	$\text{Ч}_{\text{ОБ}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{Ч}_{\text{ОБ}} \downarrow / \text{П}$	$\text{Ч}_{\text{ОБ}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{Ч}_{\text{ОБ}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{Ч}_{\text{ОБ}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{Ч}_{\text{ОБ}} \uparrow / \text{Н}$
$K_{\text{ОБМ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ОБМ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОБМ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ОБМ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ОБМ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОБМ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ОБМ}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{ЗМ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{ЗМ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ЗМ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{ЗМ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{ЗМ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ЗМ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ЗМ}} \uparrow / \text{Н}$
$\text{Ч}_{\text{ОБМ}} \downarrow / \text{П}$	$\text{Ч}_{\text{ОБМ}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{Ч}_{\text{ОБМ}} \downarrow / \text{П}$	$\text{Ч}_{\text{ОБМ}} \downarrow / \text{П}$	$\text{Ч}_{\text{ОБМ}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{Ч}_{\text{ОБМ}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{Ч}_{\text{ОБМ}} \uparrow / \text{Н}$
$M_{\text{В}} \downarrow / \text{Н}$	$M_{\text{В}} \downarrow / \text{Н}$	$M_{\text{В}} \uparrow / \text{П}$	$M_{\text{В}} \downarrow / \text{Н}$	$M_{\text{В}} \downarrow / \text{Н}$	$M_{\text{В}} \uparrow / \text{П}$	$M_{\text{В}} \uparrow / \text{П}$
$M_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$M_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$M_{\text{М}} \downarrow / \text{П}$	$M_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$M_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$M_{\text{М}} \downarrow / \text{П}$	$M_{\text{М}} \downarrow / \text{П}$
$\text{ПВ}_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{ПВ}_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{ПВ}_{\text{М}} \downarrow / \text{П}$	$\text{ПВ}_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{ПВ}_{\text{М}} \downarrow / \text{П}$	$\text{ПВ}_{\text{М}} \uparrow / \text{Н}$	$\text{ПВ}_{\text{М}} \downarrow / \text{П}$
–	$K_{\text{ОН.ПР.}} \uparrow \text{П}$	–	$K_{\text{ОН.ПР.}} \uparrow \text{П}$	$K_{\text{ОН.ПР.}} \downarrow \text{Н}$	$K_{\text{ОН.ПР.}} \uparrow \text{П}$	$K_{\text{ОН.ПР.}} \uparrow \text{П}$
Показники стану та ефективності використання трудових ресурсів						
$K_{\text{КЕР}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{КЕР}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{КЕР}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{КЕР}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{КЕР}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{КЕР}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{КЕР}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{ФУП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ФУП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ФУП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ФУП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ФУП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ФУП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ФУП}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{ПК}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ПК}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ПК}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ПК}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ПК}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ПК}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ПК}} \downarrow / \text{Н}$
$V_{\text{Псеп}} \downarrow / \text{П}$	$V_{\text{Псеп}} \uparrow / \text{Н}$	$V_{\text{Псеп}} \downarrow / \text{П}$	$V_{\text{Псеп}} \uparrow / \text{Н}$	$V_{\text{Псеп}} \downarrow / \text{П}$	$V_{\text{Псеп}} \uparrow / \text{Н}$	$V_{\text{Псеп}} \uparrow / \text{Н}$
$K_{\text{ВП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ВП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ВП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ВП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ВП}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ВП}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ВП}} \uparrow / \text{П}$
$\Pi_{\text{П}} \uparrow / \text{П}$	$\Pi_{\text{П}} \downarrow / \text{Н}$	$\Pi_{\text{П}} \uparrow / \text{П}$	$\Pi_{\text{П}} \uparrow / \text{П}$	$\Pi_{\text{П}} \downarrow / \text{Н}$	$\Pi_{\text{П}} \uparrow / \text{П}$	$\Pi_{\text{П}} \downarrow / \text{Н}$
Показники стану та ефективності використання фінансово-інвестиційного потенціалу						
$K_{\text{ЗЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ЗЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ЗЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ЗЛ}} \downarrow / \text{НТ}$	$K_{\text{ЗЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ЗЛ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ЗЛ}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{ПЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ПЛ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{ПЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ПЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ПЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ПЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{ПЛ}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{АЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{АЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{АЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{АЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{АЛ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{АЛ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{АЛ}} \downarrow / \text{Н}$

Продовження табл.2

$K_{\text{АВТ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{АВТ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{АВТ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{АВТ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{АВТ}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{АВТ}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{АВТ}} \downarrow / \text{Н}$
$K_{\text{ПК}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ПК}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{ПК}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ПК}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ПК}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{ПК}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{ПК}} \uparrow / \text{Н}$
$K_{\text{СПІВ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{СПІВ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{СПІВ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{СПІВ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{СПІВ}} \downarrow / \text{П}$	$K_{\text{СПІВ}} \uparrow / \text{Н}$	$K_{\text{СПІВ}} \uparrow / \text{Н}$
$K_{\text{III}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{III}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{III}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{III}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{III}} \uparrow / \text{П}$	$K_{\text{III}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{III}} \downarrow / \text{Н}$
–	$K_{\text{РА}} \downarrow / \text{Н}$	–	–	–	$K_{\text{РА}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{РА}} \downarrow / \text{Н}$
–	$K_{\text{РБК}} \downarrow / \text{Н}$	–	–	–	$K_{\text{РБК}} \downarrow / \text{Н}$	$K_{\text{РБК}} \downarrow / \text{Н}$

Узагальнення та порівняння отриманих результатів ретроспективного аналізу виробничого потенціалу досліджуваних підприємств сільгоспмашинобудівної галузі виявляє негативну динаміку переважної більшості аналізованих показників, що свідчить про зниження ефективності використання ними власних виробничих ресурсів.

Зокрема, про зниження ефективності використання основних виробничих фондів свідчить підвищення рівня фізичного та морального зносу обладнання і його середнього віку, скорочення фондівдачі та зниження рівня завантаження виробничих потужностей. Негативну тенденцію щодо використання оборотних засобів досліджуваних підприємств ілюструє уповільнення оборотності оборотних засобів, збільшення періоду їх обороту та скорочення матеріалівдачі.

Також важливо зауважити тенденцію щодо зростання коефіцієнта оновлення продукції на окремих підприємствах, що свідчить про пошук ними шляхів виходу із кризової ситуації. Негативний відбиток на загальний стан та ефективність використання виробничого потенціалу накладає зниження окремих індикаторів кадрових ресурсів підприємств та негативна тенденція деяких показників, які характеризують їх фінансово-інвестиційні можливості.

Оскільки негативна тенденція щодо зміни основних показників виробничого потенціалу була не причиною, а прямим наслідком скорочення обсягів виробництва продукції, яке спостерігалось на всіх досліджуваних підприємствах у 2009 р. під впливом кризових процесів, вважаємо, що об'єктивними передумовами зниження ефективності використання виробничого потенціалу досліджуваних підприємств є допущені недоліки в плануванні, недостатнє вивчення ринку та неточне прогнозування попиту на продукцію, а також скорочення обсягів замовлень та зростання кількості розірваних контрактів на поставку продукції з ініціативи потенційних покупців, які не володіють достатньою кількістю

фінансових ресурсів для виконання взятих на себе зобов'язань щодо придбання запланованої кількості продукції.

Висновки. Застосування методики ретроспективного аналізу виробничого потенціалу має важливе теоретичне та практичне значення для підвищення ефективності виробничого планування на підприємстві, оскільки дозволяє оцінити стан та ефективність використання виробничих ресурсів і дає змогу врахувати в процесі формування виробничої програми досягнуті результати виробничої діяльності підприємства. Подальші дослідження щодо поставленої проблеми необхідно спрямувати на вдосконалення запропонованої методики в напрямку розробки більш досконалої і репрезентативної системи оціночних показників та індикаторів, а також в напрямку її адаптації до особливостей функціонування підприємств різних галузей економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мартюшева Л. С. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження / Л. С. Мартюшева, В. О. Калишенко // Фінанси підприємств. – 2002. – № 10. – С. 61–66.
2. Советский энциклопедический словарь / [под ред. А. М. Прохорова]. – М. : Сов. энцикл., 1989. – 1632 с.
3. Рыночная экономика : учебник : в 3т. – М. : Соминтэк, 1992– –
4. Т. 2. Ч. 1: Основы бизнеса. – 1992. – 164 с.
5. Николаев А. И. Инновационное развитие и инновационная культура / А. И. Николаев // Наука і наукознавство. – 2001. – № 2 (32). – С. 54–64.
6. Верба В. А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В. А. Верба // Проблеми науки. – 2003. – № 3. – С. 22–31.
7. Верба В. А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства (продовження) / В. А. Верба // Проблеми науки. – 2003. – № 4. – С. 13–17.
8. Гриньов А. В. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства / А. В. Гриньов // Проблеми науки. – 2003. – № 12. – С. 12–17.
9. Чухрай Н. І. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення : моногр. / Н. І. Чухрай. – Львів : Вид-во НУ Львівська політехніка, 2002. – 314 с.
10. Чухрай Н. І. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві : підруч. / Н. І. Чухрай, Р. Патора. – К. : КОНДОР, 2006. – 398 с.